

AUSZRA.

Laikraštis, išleidžiamas Lietuvos mylėtojū.

„Auszra“ iszeina Ragainėje 20. kožno mėnesio pawyzdyje knygtės 32 pusiu. — Prekia: ant metų arba už 12 numeriu 2 m. — 1 rubl., ant 1/2 metų 1 m. = 50 kap. Atskirus num. 20 pf. = 10 kap. Apgarsinimai, spaustuwėj „Auszros“ priimami, kasztūja už kožna pusiau dalytą eilutę po 20 pf. = 10 kap., laikytojams pusę tiek. Nū 1. liepės m. gali „A.“ prie kožno ciccor. karal. pusto išsiraszydinti.

Kaľbōs dalykuose.

[Pabaiga.]

Keliaukim į kitą Wendū kiemą, kur kits mokjtojis — szejp ne durnas žmogus, ale smarkus pawokiečiūtojis — kitą budą tur. Ten asz syk sutikau kokią szuilokę mergaitę, kuri man kokią skrynutę paneszt turėjo. Ant kelio sakiau: „Dabar sakyk, tu tikt wis wokiskzai mokinama buwai. Ar man galētumbei koki posmelį isz wokiskzōs į wendiszką kaľbą perstatyti?“ Tai sakiau pradžia 90tojo psalmo: „Herr Gott, du bist unsre Zuflucht für und für“, irtt. — Ta eilutė wiena isz tujū yra, kurią asz pirmjausei, mažas kudikēlis budams, nū sawo nabasztininkēs motynēlēs iszsimokinēs buwau, ir prie kuriōs dar wis numanau, kaip gilei motynēlēs kaľba ir mokslas, jei neiszrauji su gwoľtu, kudikiams ant wisados eina į szirdj — wis dar, prie to žodžio, *ir to* pirmojo mokslo atsimenu, o to dėl ir kiems tokj mokslą palikt ir apgjt norēcizau. —

Mergaitē tus žodelius ir be jokio patrikimo isz galwōs paskaityti galėjo, iszimant wieną — ir mokjtoji dar mokjt galinti — kliaudę, kurę paskui pasakysiu. Szejp liežuwēlio maľunēlis wisai nepeiktinai sukosi wokiskzai.

Dabar perstatyk wendiszškai. — Na, „pone — diewe — tu — esi musu“. Gerai! Ale *Zuflucht*, kas tai? —

„Nezinau.“ — Kas tai *fliehen*? — „Lėkti“. Ne, tai *fliegen*. Ale *fliehen*? — „Nežinau.“ — Na, tai yr pabėgti, ir *Zuflucht*, tai yr' toks, pas kurį gali pabėgti ir pagalbės jėškoti, kad wiens tawę persekinėja. Ale *für und für*, kas tai? — „Nežinau“. — *Ehe denn*, kas tai? — „Nežinau“. — *Die Berge worden*, kas tai? — „Musu mokįtojis mus yr pamokinęs, *die Berge Wort*“ (tai butu, *kalnai žodis*).

Mergaitė juk, nežinodama tą wokiszką žodį *worden* (pastoję), buwo tą žodį teip apkreipusi, kad nors bile kokia mislis su nesuprastuju žodžiu susiglaudė.

Tai wiską tikrai iszguldžiau, o tai iszmingojoji mergaitė, kuri wisai ne per sawo kaltybę buwo pasilikusi tokia nežinėlė, smutnai sakė tus žodžius, kurie ant wisados — o įpaczei Lietuwôs atsimenant — man dywinai graudžei atskamb atsiminime: „ak, kad ir musu mokįtojis mums syki teip iszguldyt norėtu, ką mes turim mokįtis! Tai tik žinotumbim, kas tai, ką mes mokinami.“ Toks graudus pasigūdims, toks tykus dusawims tôs bėdnosiôs mergaitės, tai *ir* buwo lyg kokia brangi aszarėlė, kurę pons Diews į sawo žaką bus surinkęs.

Ji buwo mokinama wieno mokįtojo, kurs wiską asztriaušei ant wokiszkôs kalbôs werczia ir retai sawo kudikiū ir sawo paties prigimtąją kalbą prie mokslo wortoja.

Tai, ką randam? Tikri wendiszki mokįtojei, su tikra ir iszminginga wiernybe priesz sawo karalių, o su tikra meile priesz sawo kudikius, wis suprantamai mokįdami, nū pažįstamôs kalbôs pradėdami, ir wiską, ko reik, iszguldydami, — *tie* kaczeig menkiaus czėso, ale protingiaus, ant wokiszko mokslo wartodami, daug, labai daug isztaiso. O kits, wisą sawo czėsa su gwołtu ant priwertimo prie wokiszkôs kalbôs wartodams, labai menkai isztaiso. Anie didziôs garbės nū musu aukszcziausis wryiausybės werti iszrasti buwo. Szis, jei pons geeimrots teip toli — ir pas jį — butu nukeliawęs,

wos butu su sykiu sawo kudikius už aną bėdnąję, isz priegimties galybės gana turincę mergaitę iszmin-tingesneis padaryti galėjęs — o kas žin kokį apsudijimą jis nū pono geeimroto butu girdėjęs!

Mes, prigimtosiūs kalbės užtarėjai, tankei ėsam prieszininkū apskelbiami, buk mes tą patrijotiszką, wokiszką mokslą trukdinti jėszką. Ne trukdinti, bet *pa-
daugsint*, bet *pagerint*, bet tikrai *paauksztint*. *Katrie* pasirodė, kad geriausei moką wokiszka, ar tie wieną dalį sawo czėso, arba tie wisą sawo czėsą ant wokiszko mokslo wartojusiejie? Tie, kurie daugiausei ir tikriausei, o įpaczei pirmiausei ir isz pradziūs, sawo kalboje moki-
nami buwo!

Neapskelbkite mus, kurie *tikro* wokiszko mokslo *ir tikram czese* norim, buk mes wokiszko mokslo wisai ne, arba menkiaus, norį. Nesakykite, kad wiens nonoris sėti, sėti, kadangi jis sako, kad, pirm sėjimo, reikiant arti ir ekėti. Nesakykite, kad wiens nenoris arti, kadangi jis wengia arklį prie antrojo žagrės gafo pakinkyti. Jr mes norim wokiszkos kalbės, ale tikrai suprastūs, szwiesei apszwiestūs, su prigimtaje kalba, kaip anose Wendū szuilcėse, sandoroje susiwienyjancziūs kalbės. Mes *daugiaus wokiszka* praszom, nekaip jus, nėsa mes norim, kad kudikis po tikro supratimo sawo kalbės, ir wokiszką kalbą *tikrai waldyt*, ale ne, kaip pauksztis, *tikrai isztart* galėtu. Jei jums pareina ant gero ir pļataus wokiszko mokslo, tai anos Wendū szuilės geriausiajį mokslo budą aiszkei nurodė. Ale rods, jei bile kam ant to wyriausei pareina, *ne* kad teip daug wokiszkos kalbės, kaip galima, butu mokinama, bet kad teip daug lietuwiszkės kalbės, kaip galima, ir teip greitai, kaip galima, butu isznaikinama, — *tai* rods neturit daryti, kaip anie Wendai, kurie aukszcziausiajį gyrių, ir po akiu musu aukszcziausiosiūs szuiliu wyriausybes, užsipelnė. Jie tą užsipelnė — ar dabar atmįsi mįslę ano senojo grykoniszkojo priezodzio? — beje jie tą gyrių užsipelnė, kadangi jie žinojo, kad pusė czėso wokiszko mokslo su prigimtaje kalba yra naudingesnė už wisą czėsą be prigimtosiūs kalbės — beje, kad mokslo ir

kalbės dalykūse, kaip kūczės ir kitūse dalykūse, tankei „puse yr daugiaus už wiską“!

Drs. G. J. J. S. a./Gr.

Priczkus Wiliaus I. ipatiszkas prisai- kinimo budas.

Didysis Priczkus, pasakojama, syk nukeliawo į Prusų provinciją. Prusų prėzidents, pons v. Massows, buwo prileistas pas karalių. Nesztukingai, ale tikt meilingai, sakē karalius: „Asz tawę padariau prėzidentu, tai man ir reik tawę tikrai pažīt gaut. Tikrai sakant, asz pats wyriausiasis teisybės aprupintojis sawo žemėje esu, kurs tur iszlaikyti tiesą ir teisybę, ale asz tikt negaliu wiską aprupinti, man tokiu žmoniu reik, koks ir tu esi, kurie kitiems teisybę parupintu. Asz pats jau cziu, kokias swarbes pareigas turiu. Nėsa ne tiktai wiso to pikto, ką *darau*, rokundą turiu dūti, bet ir wiso to gero, kas per mano kaltbę *neyra daroma*. Teipojau ir tu. Daryk wiską wis pagal sawo sąžinę, *nežiurek ant weido žmoniū*, bet buk teisus, *sudyk, n'atbodams nei sziochio nei tokio*, buk apicērs, buk pons, arba buk berns. Ar tu girdi? teisei, teisei turi sudyt, wis turi klausti sąžinės, szejp —“ Tai karalius kelis žingsnius waikszechiojo stuboj, tai atsikreipdams pas prėzidentą, sakē: „Mano tētatis*) turėjo wieną ipatiszką budą sawo urėdininkams prisiekt dūt. Jis jūs nuwedē į wieną stubą, atdarē langą, isz kurio *pakoryczia* (kartuwēs, galgēs) matyt buwo, ėmē prie rankōs tą urėdininką, kurs prisiekt turėjo, ir sakē: „Na, asz lukuriu, kad tu man wiernai szlūžysi, szejp —!“ Tai sakydams pirsztu nurodydawo į aną pakoryczią. Ale asz tikrai galiu sakyti, mielasis Massow, kad nei wienam žmogui ant swieto jo tarnai n'ier szlūžyje wierniaus kaip mano tētacziui.“

Tai yr pamokslo pilns nusidawimēlis, weik galētum sakyti, lyg koks tekstas, apie kurį galima pamokslą laikyti. Ak, kad ir musu kelintam tokią pako-

*) Priczkus Wilius I., Prusų karalius.

ryczyą mielasis pons ciecorius dar galėtu parodyti, ir kad jis dar galėtu aną pagirtąjį krukį Priczkaus Wiliiaus I. teip wartoti, kad jis kelintam nebyliui szuniui burną atwertu, kurs rods begėdiszkai užpūla wargingus ir sweczius, ale ponū sopagus lažydams ir ju kašneliū laukdams, neiszsidrjsta melus, prigawinus, zokano peržengimus, ir wisokią neteisybę, kur *reik, apskunst*, ale wisokią teisybę — beje ir waringū, baimingū Lietuwninkū teisybę, kur reikėtu, *užtarti*. *Katras* yra žmogus pagal szirdį didžiojo Priczkaus, ar toks, kurs, pagal sawo geriausiąją sąžinę, wisus teisybės perkreipimus, wisus žmoniū paiszkadyjimus, kurie galiausei ir waldžiai neiszpasakomą iszkadą darys, wainai ir nei sziochio nei tokio n'atbodams, apsako, *arba* toks, kurs, kokio auksztesnio pono rustawimo bijodams, arba jo apglostymo jieszkodams, kašnelio arba ženklelio łukuriūdams, priesz geresnę sąžinę tyl, kad reikėtu tikrai łoti, tikrai kalbėti. Wokiszkai tokie žmonės *Striber* wadinami — mes lietuwiszkai galėtumbim sakyt: *sopagū lažytojei* — tikras mars musu czėso! Ak, ko dėl ans Priczkaus Wiliiaus prisaikinimo budas tapė prastotas! Rasi dar kelis sykius apie szitą didžiojo Priczkaus tekstą pamokslą laikyti reikės.

Drs. G. J. J. S. i./Gr.

Apie senowes Lietuwos piles.

2]

Pradžia 1. numeryje.

Isz nepersenei atrasto ir iszspaudjto apraszymo *) keliū ir kelioniū Kryžokū po Lietuvą, galime aiszkei matyti, jog jie žinojė ne tik wisus to laiko kelius ir wieszkelius Lietuwôs, ale ir kone wisus takus ir szuntakius, neminint jau apie wisas musu piles ir juju wietas. Kiekwiena brasta, kiekwiena upė ir upelis, tittas

*) *Scriptores rerum prussicarum*. Edid. Dr. F. Hirsch, Leipzig 1863. Tom. II, Beilage I.: „Die litauischen Wegeberichte,“ laksztas 662—707.

ir jo plotis, kur yra gera žolė ir paszaras — apie tą viską yra Kryžokū kelioniu apraszyme paminėta. Žodžiu sakant, Kryžokai be paliowôs po Lietuvą besival-kiodami ir kaipo baisiausi wilkai ją beplėszdami ir be-lupdami, labai aiszkei ir gražei musu žemę pažinoje. Pamusę jau pirmiaus Prusiją ir steigę saw joje tokius twirtus lizdus Ragainės, Tilžės, Klaipėdôs, Instruczio, Angerburgo, Rastenburgo ir kitose pilėse, pradėjo toli-mesnius kampus Lietuvôs naikiti. Išzeidami isz Tilžės, Klaipėdôs, Ragainės, jie wisümet Panemuniu ir widuje Žemaičius plėszdawo, nueidami iki Raseiniu, Kauno pilės; wël isz Instruczio ir Rastenburgo — iszeidawo lupti ir pustyti Užgirinį Traką (szendie Suwałkū guber-nijoje) ir nukakdawo iki Gartėno (Gradno), Słonimo, Alytôs, Trakiū ir Wilniaus. Kartkarceis lietuwiszku piliu prisidingėdami, aplenkdawo jas ir tik pakelėmis kaimus aprubėje iszdegėdawo ir apiplėszdawo; bet jeigu pilė tolimesnėj ju kelionėj didelei užkenkti galėjo, tai rupindawos tokę pilę apgulę įimti ir su žeme sulygiti. Wisose po Lietuvą kareiwiszkose kelionėse, Kryžokai įpratę buwo wisümet turėti drauge nors wieną wadową, kursai gerai žinotu wisus wieno ar kito Lietuvôs kampo kelius ir wietas. Tokeis wadowais buwo — pagailėk Diewe — tie patys Lietuwei Prusū, kurie pripratę jau tempti jungą sunkiausiôs Kryžokū werguwės, neturėjo gailiesties dėl sawo brolių, tarnaudami baisiausiems Lie-tuwôs kankitojams. Mes cze galėtumēm ilgą eilę wardū, grynai lietuwiszkū, sustatyti tu wadowū, kurie po wisus kampus musu žemės Kryžokams kelius rodė, bet tikimės, jog ir musu gadynėje daugumas tokiu prawardžiu Pru-sūse randas! . . .

Pasakojant apie Lietuwiū piles, nė joku budu ne-gali užtylėti apie senowės su Kryžokais kariu įpatybes ir ju asztrumą. Žinote, jog Wokiecziu Kryžokū drau-gystei Palėstynoj atsirandant, jie įsiazėdėjo su netikin-czeis kariauti; ateidami paskiaus į Kelmijôs zemę (1228 mete) ir į Prusus, jie tą patį įsiazėdėjimą ir czion su sawim atsigabeno, ir wël teip prigulinczei pildė, jog per kokes penkesdeszintis metų didesnę pusę Lietuwiū

Prusūse išgala byjo*), o gywais likusius sunkiausei sawo werguwei pawedē. Cze reikēs nors trumpai paminēti, jog tūmet praboczei (prosenei) musu, pagonais dar budami, tokie buwo žmonės, apie kurius wienas dwyliktojo szimtmečio raszējas (Helmoldas) yra isztaręs: „Daugel galima butu *pagirtinū daiktū* apie szitūs giminēs (Lietuwiū) paproczius sakyti, jei tiktai jie turētu wien tikybę Kristaus, kurio apsakytojus jie persekinēja . . . .“ Kaip kožna giminē, prisiriszus drutai prie sawo įpatingūs tikybės, kuri, pagal jōs nūmonę, yra geriausia, iszganytingiausia bei naudingiausia, teip lyginai ir prosenei musu twirtai ir stiprei laikōsi prie tu tikėjimū, kuriūs nūg sawo garbingū seneliū buwo apturēja. Kryžokai wēl, pildydami walę popiežiū Rymo tōs gadynēs, kurs norėjo, idant szwiesa krikščioniszkiūs tikybēs ir Lietuwa apszwiestu, gerai, regis numanē ir žinojo, jog kardu bei ugnimi negalimas daiktas naują tikybę iszpląti ir įwesti. Ale jie ir tai numanē, jog isznaikinus ir iszgalawus Lietuwa, labai butu smagu ant jōs wietūs įtaisyti kitą žemę; ir kokią jie įtaisē puikią karalystę! Szendien ant musu nelaimingu proseniū kaukū matome sukriautus ir suguldytus kietus pamatus szitūs dienūs Lietuwūs zemėje galingūs karalystēs! . . .

Žinome, jog Wokieczū Kryžokū draugystē kareiwiszka uždēta tapē wardan panūs Marijūs ir Kryžokai wisūmet szitą wardą aukszcziausioje garbėje laikydami didžiausias dēl jo apieras isz Lietuwiū kunū bei kraujo darydawo. Tūmet, matai, Kryžokai, įsteigtojai musu laiko stipriosiūs karalystēs, dar katalikais buwo, ir kaipo tikri katalikai szwēsdawo kas mets su didele iszkilme wisas paženklitas wardui Marijūs szwentes. Ant wisu szitu szwencziū pas Kryžokus wisūmet didelios mynios wisokiu auksztu sweczū — kareiwū isz wisūs Eiropūs apsilankydawo, kuriūs jie iszsiwesdawo drauge į Lietuwa, idant su tu atėjunū pagalba per tas szwentas dienas kone smarkiausei Lietuwiūs sumuszti ir iszmuszti, o wis „ant garbēs p. Marijūs, juju draugystēs užtaryto-

*) iszgalabyti, iszgalūti.

jôs, ir dël pagarinimo wardo Wieszpacies,“ kaip patys Kryžokai prisipažinę. Katalikù bažnyčioje, kaip žinome, didžiausios wardan Marijôs szwentôs pripûla: 8. rugsejo (septemberio) — jôs užgimimo, 8. grudzio (decemberio) — nekalto prasiðejimo p. Marijôs. Ant szitu tad dwieju szwencziu dideles keliones (wokiskai reizus) į Lietuvą atlikti Kryžokai buwo įmëgë. Per szitas szwentes ne tik jie musu žmones daugiausei ismuszinëdawë, bet daugel rupindawusies sudegit tame rudens laike jau suwalytus ir suweztus jawus, idant likusieje musu prosenei ateisenti metą turëtu badą kentëti. Tankei ant meto dar ir treczią kelionę didelę į Lietuvą užsiimdawo pradzioje wasario (pebruaro), apie diená apwalymo p. Marijôs, ir szitôs kelionës laike isznaikidawo wisus tûs jawus, kurie buwo ant sëklôs ateisencziam metui užsilikë. Mazesniu kelioniu atlikdawë, pagal Kryžokù raszëjù liudyjimà, po deszimt, penkiolika ir daugiau per metà, o kiekwienoj kelionëje ne wien naikino gywentojus Lietuvôs, wyriskius ismuszdami, o moteres ir mažus waikus su sawim isz Lietuvôs iszsigabendami, bet ir wisus kaimus, jawus ant lauko irtt. — į plentà sudegidawë wisame pawiete, kurį aplankyti teko. Senowës apraszymûse kryžokiskuju kelioniu po Lietuvą, kone ant kiekwieno lakszto juju metraszëziû yra paminëta, jog tokiam ir tokiam pawiete sudegita tapo tiek ir tiek kaimû, ismuszta tiek ir tiek žmoniu, sugrëbta tiek ir tiek bandôs (kaimenës). Kaip daug jau ir senowës gadynëje Lietuvoje buwo auginama ir priðaikoma wisokiu naminiu gywuliû, isz to suprantame, jog 1337 mete wienam netoli Kauno pawiete Kryžokai sustwëre ir iszgabenë su sawim į asztunis szimtus arkliû; galwijus — kapomis, o awis — tukstanczeis isz Lietuvôs iszsigabendawë! . .

(Dar ne wiskas.)

Margyris*).

Giesmė isz Lietuwôs weikalû,
paraszyta L. Kundraiczio (Kondratawiczės).
Lietuwiszikai iszguldė S. Norkus.

Pirmoji giesme.

I.

Kur dingo, Lietuwa, tawo didybė,
Kur kunigaikszcei ir diewû daugybė,
Kur garsios pilės darbo waikû tawo,
Kur giesmininkai su giesmėmis sawo?
Taw senai žmonės szlowės pawydėjo,
Nės placzei, gražei — kaip kwietka žydėjo!
Szendien — prapūlė, lyg sapnas praslinko,
Arba lyg kwietka suwytus' nulinko. . . .
Kas tawę szendien iszskaityt pataikys
Isz tū paminklū, kuriūs regi akys;
Arba gywybę kas iszgrožys aiszkei,
Katrą sens rasztas tik pawirszium reiszkia?
Kas praszwies tamsą praėjusio laiko,
Kas iszeziulps tiesą, ką pasakos laiko?
Tawo paminklą jei žmog's laukūs rastu,
Ar koks žingeidis isz kapū iszkastu,
Isz trupinėliū geležies ar molio —
Kas įspės laimę ar nelaimę broliū,
Katrie nūg amžiū tamsiam grabe tyli?
Negu tik žmogus kurs, praboczius myli,

---

*) Weikalai czionai apraszomi atsitiko Pelėniū pileje ant upės Aistōs kranto Užgiriniame Trake (Suwalkū gub. Wilkawisz-
kio paw. Bartnikū walst.) pabaigoj wasario 1336 m.; raszėjas per-
keitė pilės wietą, ją apraszdamas, kaipo ant Niamuno kranto gu-
linczia. Pradžia szitōs giesmės tapė spaudinta „Lietuwiszkoj Cei-
tungoj“ 1882 m. 2. num. Red.

Negu tik karszta szirdis giesminiko
Inspės, apgiedos skambįdams isz tyko
In stygas kankliu kapūs atjieszkotu,
Su giesmininkais drauge palaidotu!
Ant jo tik balso atgjs dulkės kunū
Kunįgaikszeziū ir žyniū bei tarnū Perkuno,
Ir isz sutrupū isztarts per jį žodis
Kibirksztį tikrôs gywybės parodys. . . .
O kurgi jumis pelesei apniko,
Szwentos kanklės Lietuwôs giesmininko,
Suskambėkit žemėj nors balsu tykiu,
Kad szirdis mano pritartu jums sykiu:
Be jusu nieko asz pats negiliūsiu,
Jus wël iszgirdės ir asz paniuniūsiu
Apie senowės Lietuwiū narsybę —
Ne kokį melą, bet tikrą teisybę.
In stygas kankliu isztemptas pabelsiu,
Dulkes prabocziū isz kapū prikelsiu —
Ir stos priesz akis krauju aptaszkyti,
Meszku ir wilkū kaileis apsagyti,
Stiprus kaip girios, kuriose gywena,
Skaistus kaip wandū, ką upėms sriuwena,
Liudni lyg rudū isz sziaurės atėjės,
Lyg garsas dainôs, katrą nesza wėjas.
Sztai Lietuwei, ką szwentą teisybę daboja,
Ką diewus, žynius ir rykius gūdoja;
Sztai diewai, kurie ju kalboj teip garsus,
Kaip patys szlowėjai, stiprus, geri, narsus;
Sztai kunįgaikszezei, ką Lietuwą walde,
Už jôs liūsybę sawo galwas gulde,
Dalinos su žmonėms ir dūnôs brusu
Ir szlowe ir grobiu ir karės triusu,

Sweikatą gynė, kraujo nesigailej',
Grumės į meszkū įsinėrę kailį.

Klauskyt, brolei, peiksit arba girsit —
Apie tokią tai gentę giesmę iszgirsit.
O jeigu ranką prie kankliu pridėsiu,
Ar niuniūt apie Margyrį pradėsiu,
Ar rodysiu, kraujas kaip teka isz kuno,
Ar stygos užgaus griowimu Perkuno,
Ar mano balsas dūs Algiertui*) garbę,
Ar girs Lietuvą ir narsią ir darbią,
Idant per silpnybę neapsistotu —
Tu, szwenta kanklė, kanklė weidaliotū,
Suskambėk, atliepk isz po lentôs grabo,
Dūk mano giesmei miklumo ir dabo!
Tėwai iszgirde balsą tawo stygu
Isz kapū kelsis, nors myriu užmigo.

Jus draugai mano, teikit paklausyti,
Kaip reikia kankles giesmėn įtaisyti,
O giesmininką apsiauskit szirdingai,
Jei jums nepatiks — atleiskit meilingai;
Linksmi priimkit pasaką senowės,
Isz jôs suprasit, kaip praboczei kowės!

II.

Žemaiczius Keistutas nūg tėwo sawo,
Algieris Lietuvą isz dalybôs gawo.
Lietuwôs tūmet, o! wisi bijojo,
Nės kunjgaikszczei narsus ją dabojo:
Tarp Gudū, Lenkū juju kardas szwietė —
Drąsei į kowas ir Kryžokus kwietė;

---

*) Didis Lietuvôs kunjgaiksztis su broliu Keistutu — stiprus tėwiszkės apgynėjai (1330—1381 m.).

Niekūmet jūsius nieks neapgalejo —

Daugėlį žemiu apėmę turėjo.

Kur kunjgaiksztis pats randyt negali,

Broliams ar tarnams paveda tą dalį;

Kad paweikti perdėtinio klausytu

Ir lyg kunjgaiksztį jį patį matytu,

Dūda jam waldžią sawo ukės rėdo:

Kardą teisybės bei tiesą urėdo.

Nūg Trakū, pėseziam perėjus dwi dienas,

Paniamunyj, netoli nūg Kryžokū sienōs,

Riogsojo senei, didelei jau senei,

Pilė medinė, wadinos Pelėnei.

Keistuts szę dalį kad nūg tėwo gawo,

Pawedė Margyriui ten waldžią sawo.

Lietuwiū gentėj Margyris pagirtas,

Paties Keistuto dabotoju skirtas,

Per kiauras dienas Pelėniūs budėjo,

Niekados ginklą isz ranku nedėjo.

III.

Jawai ant dirwu lyg wilnys jurawo,

Lankose kwietkos gražei raudonawo;

Ale Kryžokai iszganė, iszmyne,

Jawus iszbraidė, iszwolo, isztrynė;

Newienam žmogui jie szirdį perwėrė —

Kardas ju kraujo gana atsigėrė.

Stojus' į kową per dienas narsawo,

Lietuwa grumė neprietelius sawo;

Akmenio kirwiu jei katrą užgawo —

Kaip musė krito bei nusigalawo;

Geležies szarwai ant krutiniu truko,

Kraujas garawo, tartum dumai ruko!

Lietuwei Wokiecziams regis nepatiko:

Dalgis gan' kieta akmenį užtiko,
Wertėsi atgal nieko nenaudoję —
Tik dirvas krauju ir kunais apkloję!
Isz dumū, dulkiu, ką sklaidos nūg wėjo,
Pažymė, Kryzoks pamarėna ėjo. . . .

IV.

O Lietuwei piles vos tik apgyne,
Liko Pelėniūš didei nusimine;
Wisi kaip žemes pardawę stowėjo,
Aszaros gailios isz akiu byrėjo.
Ar grįžti kaimon? Ar welyk ing miszka,
Nės neprietelei iszteriojo wiską! —
Kamūlei dumū, ką per girę ritas,
Gaisrai, ką blizga cze wienas, ten kitas —
Siuntinei isz ju pagiriniu kaimū,
Reiszkianti ženklus baugingū nelaimiū!
Kryžokai wiską, ką tik duszia myli,
Kaip piktos szirszės iszcielių, sugyle!
Wienus surisztus į kalinį warė,
Kitiems ant wietôs jie galą padarė. . . .
Isz gailiesties tad szirdys Lietuwiū įnirto —
Negywus Kryžokus kapojo jie, kirto,
Laužon sukrowę aukawo dar kunus,
Kad jiems atleistu kaltybę Perkunas.

V.

Padumot baisu, kas per muszis buwo!
Isz abieju pusu daugybė prazuwo.
Laukai suminti, lyg szlūta nuszlūti,
Gul tik Lietuwei, Wokieczei szarwūti.
Wienus sermėgos deng ir meszku kailei,
Ant kitū skardai spinduleis žer dailei;

Ten Kryžoks drikso geležim apkaltas,
Nūg pilksermėgio parbloksztas, sumaltas;
Cze gul sukibę wyrai peties rimto,
Rodos numirę dar wiens kitą krimto!
Matyt, kad szirdį wienam labai skaudi,
Kitam jūką ant weido szėtons iszspaudė.
O kožnas kruwins, kraujas bėgt neliauja,
Prie kožno warnas jau gaspadorauja,
Akis kapodams warnaicziams dalina;
Ten wilks isz giriōs iszlindeš skalina.
Wieno krutinė sumuszta užkimo,
Bet girdėt balsas maldōs ar keikimo;
Kitas jau tyli — jau nusigalawo —
Apie tą pulkas szuniū szurmuliawo.

(Dar ne wiskas.)

Musu knygos.

Jeruzalės Iszpustyjimas pagal Žydo Jozepo Apraszymą atpasakots nuo K. J. Priekule 1881.

Garsingas rasztas Žydo Jozėpo „Bellum Judaeicum“ sulaukė, jog ir Lietuwei szendien gali jį skaityti sawo kalboj. Kaip isz titulo aukszcziau iszraszyto numanyti galima, rasztas tas tik atpasakotas, t. e. sutrumpitas per musu iszguldytoją tapė, bet wer-tybė tōs knygos per tai nenukentėjo. Pats iszguldytojas apie Jozėpo knygas prakalboj sako: „Nū pat swieto sutwėrimo jos pradėd pasakoti, iszreiszkia wisus nusidawimus Žydū giminės ir galiausei iszpustyjimā Jeruzalės miesto. O raszėjas tu knygu yra Žyds Jozėpas, sunus Matijosziaus, isz klebonū giminės, kurs pats isz pradziōs priesz Rymijonus kariawo, po tam sugauts tarp Rymijonū per tulką maiszėsi ir teip sawo paties akimis Jeruzalės iszpustyjimā matė. Tai wislab jis Žydams žydiszkjoj ir weliaus Rymijonams grykiszkjoje kalboje suraszęs yra. . . . Isz tu [knygu] naudingiausius daiktus broliams Lietuwininkams ant žiniōs atpasakot apsiėmiau Jozėpo labai platū apraszymā mažumā aprumpindams ir wislab iszleizdams, kas ne teip naudinga žinot.“ Apraszytas cze Jeruzalės iszpustyjimas atliktas tapė 71. m. po Kristaus per Rymo ciecorių Tytą, o Žydai nūg to laiko pradėjo ap-
leisti sawo žemę ir pagālios iszsisklaistė po wisą swietą.

Iszguldytojas Jozėpo knygu yra pažįstamas musu raszėjas p. kun. Jurkszaitis isz Saugu. Skaistumas jo lietuwiszkės kalbės yra pagirtinas, o per tai jojo lietuwiszka knyga yra dar Wertesnė. Iszleista jiji tapė per laikrasztį „Tiesės Prietelių“, kursai spaudindamas szitą knygą szimtą syk daugiau naudės dėl Lietuwės padarė, neng per sawo kitus rasztus. Kožnas Lietuwis su pasinėgimu perskaitys szitą knygą; gaila bet didėi, kad ji wokiszkomis literomis spaudinta, o per tai anapus rubežiaus negalės daug iszsiplacinti. O mes welytumėme szitą knygą wisiems Lietuwiams skaityti.

Bassianis.

Broliams Lietuwiams.

*Pažvelgkit, brolei, in auszrės szwicsybę
Ir meskit isz szirdies piktą tamsybę:
Imkit szwicsybę nuo žmoniu musu,
Kurie meilingai raszo del jusu.
Brolelei, gražioji auszra žiba,
Rodytoja in tamsią kelybą;
Ji kels isz nakties szirdis miegtanczias
Ir wes keleis žwaigzdemis žibanczeis.
Jau užsimirszta musu prigimtoji
Kalba mieliausia placzioj Lietuwoje —
Teip placzėi sako — norint daug pražuwo
Broliu Lietuwiu, kurie meilej buwo.
Jau daugel amziu tilei prasnaudem —
Troksztanczias szirdis ne kartą baudem:
Szirdis negali gyventi duona,
Jei neužtenka swicto apmono.
Reik mums pažinti senowės žmones,
Kurie teip smarkiūs buwo małonės,
Reik perskaityti, ką jie mums tare,
Ir ką daugybę gero padare:
Bus apraszyti musu miszkai žali,
O ir senowės diewai wisagali —
Szwentas aužuotas, kuriame diewaitis
Buwo Lietuwoj didis Perkunaitis;
Kaip priesz jin didę ugnę kurino,
Ne wieną seną Krywę marino —*

*Teip paszvicenziami musu dievai buvo.
Del kogi karsztoji meile prazuvo
Del atminimo musu senowiu
Diewu ir zmoniu, geru Lietuwiu?
Jau laikas didis akis pratrinti
Ir szwiesą moksto wisiems pažinti —
Mes pasilikę nuo wisu wieni,
Argi bebusim tamsybej seni? . . .
Man betgi regis, kad dwase pakils,
Nuo sunkaus miego ji ilgo pails,
O brolei mano prades dirbineti,
Aplink szwiesybę moksto netingeti;
O kaip pajusit szirdyj stiprumą,
Tai tad pažinsit mokstu gerumą.*

Raszo Egle.

Apraszymas žemes turtu.

1]

(Pradžia 2. numeryje.)

Tai dar ne wisi daigtai szios pasaulės. Balos ir pelkės pilnos jūdu sukibusiu žemiu; kitur wel turime geltoną sierą, kitur anglį ar gintarą (burksztiną). Tie tai daigtai turi sawytarpinį artumą, jie teip sakant wiena liga serga. Inmesk sierą į ugnį, ji dega itin (labai) greitai, anglis neaplieta, neprigesyta wandeniu ugnyje iszpleni ir pawirsta į pelenus, gintaras sudega — tai wis dega be didelio karszczio ir galime lengwei pamėginti ant szakalio. Kaip dega, kokį iszdūda skonį nosei, kokį liežuwiui, kokia liepsna, tai žinoma, kad didelis skyrius. Wienok užteks ir to, kad dega lengwei ant liepsnós. Prie to galime pridurti ir antrą įpatumą — wandenyje tie daigtai netirpsta. Szitai mums ir treczia weislė — degantiejie daigtai.

Bet tai yra dalykai, kuriūs neiszpūla patalpinti į tarpą jau paminėtu weisliu. Yra, matai, dalykai tirpsta geramė karsztyje — tai galėtu buti akmenei ir wargu butu atskirti nū ju, nės niekūmi nedwokia (neatsidūda), nieks neatskiria, jeigu tiktai kokia plowė (plėwelė) užsideda ant wirszaus (szwinas), ar pajūdūja (geležis). Isz to matome, kad tu dalykū negalima priskirti prie akmeniū, kadangi karsztyje akmenei iszsiskiria ir subjra į dalis su wisu įwairias (kitoniszkas). Dar ir tai galėtumėme prikergti, kad tikri akmenei norint newisi yra permatomi, o dalykai apsznekami neskaistus. Tai szitai musn ketwirtoji ir paskutinioji weislė — nauges (metolai). Dalykai cze priderj: 1) netirpsta ant ugnies,

2) nepersiszwiečia ir 3) itin sunkus. Wisą weislę galime rasti ant paveizdôs tyra kalnûse; wienok pagal reikalą gauname daug dalykû isz žemės, isz kalnū grumulûse, kur dang yra priemaiszcziū.

Tai szitai paskirstymas weisliu ir nelygybė wienôs su kita. Dabar isistebėsime ipaczei į kiekwieną weislę ir apraszysime akmenius, druskas, deganczius daigtus ir nauges, labiauseigi tas, kurios randamos musu kraszte, Lietuwoje, atneszti galētu daugiems pelną ir nauda. Gal kitoje wietoje teks skaitytojui ir pasnausti, bet nesitikiu, kad rasis toks snaudalius, kurs turėdams daug daigtū nenorētu žinoti, kaip jie padirbti ir isz kur gauti. Taigi drauge cziupkime už darbo.

Pirmoji weisle.

Žemė ir tikri akmenei.

Jei mes galėtumėme perpiauti žemę per jôs widuri, tai pamatytumėme nū widurio ją ėsant wisą kieta, isz wieno mažkū akmenio, k. a. kalnai Somijôs (Pinlandijôs) ir Szwaicarijôs, wadinamo granytu¹⁾, kurs susideda isz szpato, putnago ir sliudôs, labai permaiszytu. Arcziau pawirsziaus mes matytumėme, žemę ėsant minkszta ir iwairaus sądėlio su priemaiszczeis apgelzčjusi u kaulū, kirminū, medžgaliū; dar arcziau rastumėme wël kieta, isztekėjusia isz widurio per plyszį ant minksztosiôs lygaus sądėlio su pirmaja pridėjus priemaiszczius granato²⁾. Tokie kalnai gneisū³⁾. Kartais wietoje sliudôs minksztôs isimaino kieta (sijėnytas) Egipte. Teip besistebėdami atrasime wël minkszta wël kieta wisiszka primaiszyta žemę.

Brangiejie akmenei, naugės (metolai) randami kaip minksztoje teip ir kietoje žemėje, bet drusku bei degancziuju dalykū mes nerandame kietoj, o wien minksztoje arba ir sukietėjusioje nudžiuwus wandeniui. Sidabrą randame granyte ir smiltynûse. Dėl kogi randame sibabrą, auksą ir kitus tokius akmenius kietoje ir minksztoje žemėje, teip galima pareiszkinti: žemė minkszta radosi isz kietôs, už taigi wisus daigtus, kurius tiktai turėjo kietoji, turi turėti ir minksztoji. Druskos ir degantiejie daigtai randami tiktai minksztojoje žemėje, kadangi ju paeigis pajieszkomas ne tirpime ugnyje, bet iszsileidime wandenyje.

¹⁾ granytas, ūla kalnynûse. ²⁾ granatas, pažįstamas akmu, kaip stiklas spindjs ir raudous. ³⁾ gneisas, sąmaisztis isz kwarco, szpato.

Granytas — tai musu laukinei akmenei — reikalingi statant namus, taisant gimas, dirbant kryžius ir k. Jie wisokiu dariniū: rauswi, melswi ir kanapėti. Teipogi naudingi yra ir gneisai ir sijėnytai.

Minksztoji žemė reikalinga pasėliui jawū (smiltis, molis, jūdžemė), o kietoji dūda marmora, tekėlus, gałastuwus, kreida, sidoklius itt.

Dabar žvilgterčkime į akmenius randamus kietoje ir minksztoje, ar wien minksztoje žemėje, tankiausei matomus pas mumis, Lietuwius.

Diemantas — tai akmū brangiausias, kiečiausias ir gražiausias. Jo sądėlis tokspat kaip anglies ir jūd-paiszōs (atupkōs, szwino). Jis esti wisokio žiedo, blizga prie szwiesōs ir raibuliūja wisokeis darineis. Kietumas jo neiszpasakytas. Greicziau sudaužysi priekala ir kugi ne kad jį. Szioje gadynėje norėdami jį sudaužyti pirma merkia į sziltą kraują gywolio ką tiktai papiauto; po to padėtas ant priekalo jis trupa ir iszlužta į wisas puses. Jį deda į akiukes žiedū, spilgu, ar smicziu. Smulkius diemantus perka stiklininkai dėl raizymo stikū ir auskininkai dėl trynimo, gałandimo. Pats didysis diemantas yra ant wainikū, kuriūs dėwėdawo Prancijōs karalei. Daug ju atweža isz Indijōs ir Amėrikōs.

Granatas teipoji itin įwairiu žiedū, gerokai kietas, atweža ju daug isz Italijōs, Amėrikōs ir Azijōs; patsgi brangusis Wokiecziu žemėje, jis žiburiūja kaip kad žerū-janczios anglis ir wadinasi *pyropu*. Tankei atsitinka rasti granatus prastus pas mumis perdaužus akmeni, tiktai musiejie ne teip tyri ir gražus.

Titnagas tikrasis yra baltas, bet pas mumis ans pilkas ar jūdas nū priemaiszcziū gelžaicziū ir kitu dalykū; daug jo aplink Makswą. Paturint wandenyje kartais jis atrupa arba užsideda ant jo balzgana plėwė. Jis randamas ir Lietuwoje, bet daugiau jį parweža isz Rygōs. Kitą kartą jis buwo sugadus prie szaudykliu (strėlbu), szendien jį tebedėwi prie skiltuwū.

Jaszma — tai akmū iszrainūtas ir dryžūtas, daug jo randa Egipte.

Ametistas — akmū ružawas, randamas widuryje agato ar kietūse kalnūse. Ametistai szildomi pecziuje isz ružawū wirsta į geltonus.

Agatas — akmū kietas ir apgalandus gražei rainūtas; kartais jis teip rainūtas, kad jame — gerai nutrynus — atsispindi wisokie waizdai (piguros).

Putnagas (kwarcas), jau kaip sakiau, yra dalia granyto, jis tankiausei baltas, ružawas, kietesnis už szpatą, su kuriūmi susitaisęs dūda gerą medegą girnoms — girnoms suteikia putnagas asztrumą. Smiltyje žibantieji grudelei yra grynas putnagas.

Cze galime nurodyti ant *kriksztolū* atwežamu isz Madagaskaro, salōs Aprikoje, isz kuriū dirba gerūsius indus (rykus), daugiauseigi taisomas isz jo stiklas ant indū. Kriksztolai balti, ružawi, melswi, raudoni, žali randami Wokietijoje ir Amērikoje.

(Dar ne wiskas.)

„Lietuwōs bicziulis,“

laksztū 26.

Musu dienose ėmē tarp Lietuwū rastisi vyrai apmislyja giminės pūlj ir nurodą szaknį tōs musu negandōs. Iwairi rasztininkai įwairias tam randa priežastis, bet dauguma ju sako, kad kalbōs panykimas — tai yra skaudžiausia plēga Lietuwiams. Tokiā mislē deda į pamatą meliraszczū, apsakū, ar rasztū rustesniōs įtalpōs. Ir „Lietuwōs bicziulis“ mato, kad Lietuwa žuwa per pamirszimā lietuwiszkosiōs kalbōs, už tai jis ir geidžia sawo dainclēmis ir apsakinėjimais įpilti tą melļē kalbōs, kuri mus iszganysenti nū pragaiszties.

„Nier tōwynēs be liežuwiō,
Kiekwiens szitā gal suprasti:
Atimk kalbā nū Lietuwio,
Tai Lietuwōs jau ir n'esti.
Sznekā krasztas tiktai gywas,
Kaip tas kunas dwasē sawo;

Kaip tas ukis yr walywas,
Kur Lietuwa melļē gawo.
Kaipgi bucziaw asz laimingas
Wisiems melļē tą įpilti! —
Dūk tai, Diewe maloningas!
Dūk! iszpildyk mano wiltj!

Jaugi pripažjstu, kad kalba yra įpatybe neatmetama nū buwio kiekwienōs giminės, bet aut to negaliu sutikti, kad pražutis sawotiszkosios kalbōs wiens — butu giliausia priežaszcia nusken-dimo į prapultj Lietuwū. Reikētu atminti, kad kowa už buwį žmogaus ir giminės galanda sylas, stambina jas ir didina, kad ta kowa

wyksta gerai, ar tas sylvas iszkirmgraužoja, isznaikina, kad giminė suklumpa musztyneje už sawo gywenimą. Neatmetama nū to nei apszwieta; apszwieta suteikia žmogui teisu žvilgi į aplinkę, parodo jam keblumus ir painiawas gywenimė, ir dūda jam įnagi ant pergalejimo anu kliandziu. Mokslas teipogi isztaiso darines sylvas žmogaus, teip kad jau pūlis ir cze nebeyra galimas. Kad prie to dar mes pridētunėme polytikiszka ūzwadą, kuri gali ar kenkti ar pagūsti aną kową dwasiszka, medegiszka ir doriszka — tada tai jau surasime wisas iszgalės nelaimiu, plėkūjancziu musu giminę. Niekaip už tai netikiu, kad kalba panykusi mumis pražudo, arba kad kalba gywojanti ir žaliūjanti mumis iszgydo nū ligu įsimerkusi į giminės kuną. Suprasti manę gerai reikia; asz parodau, kad yra daug szakniu pūlio ar kilties kaip draugijės teip ir giminės, ir sakau, kad niekaip kalba nepadaro teip szakninės pertaisės, kadangi kalba — tai papūszalas gywojancziu kuno ar tai žmogystės ar pilnės gētės. Kada ans kumas bus sweikas, kada jo dwasė bus iszlanksyta, nuanūta ir mokės palengwinti kumui kową už buwį, ir kada jame iszdygs dorinė spēka (syla), tada tai ir musu kalba žydės ir waliūdama gywes; o jeigu kumas, dwasė ir dora bus nuszlike, tai tas suwargimas atsispūdės ir ant kalbės. Per tai regimai kad kalba yra itiu jautri ant sweikatės kuno ir dwasės kaip žmogystės powienam teip ir wisos giminės. Jei už tatal Lietuwei nyksta kowoje už buwį kaip medegiszka, teip dwasiszka ir doriszka, tai ju ir kalba irsta. Szaukiant ant irimo kalbės, reikia szaukti dar daugiaus ant priezascziu to irimo; nės sakau, negana regėti wien „iszgamus“ tūse, kurie pametė sawo kalbą. Nebuwis dwasiszko peno, žemumas musu ukės palyginant su kitu krasztū ukėmis, panykimas dorinės twarkės rodo, kad mes gywename labai kritiszkoje walandoje, ir jei nepamatysime to ojumo (priegadės), tai ir nepasijusime amžinai nugranėje į pragaisztį.

Tie mano žodžei parodė wienpusiawimą daug musu rasztininkū, tarp kitū ir „Lietuwės bieziulio.“ Tūni nepasakau, kad wertis jo weikalo butu menkas; wirszumi „Lietuwės bieziulis“ labai patraukia skaitytoju, uždega jo jausmus, keldina jo szirdį — bet pripažindami tai, kas jam prideri, nepamirszkime parodyti ir tai, ko jam truksta.

„Lietuwės bieziulis“ yra tai knygutė kiaurai patrijotiszka, už tai teip meilu ją skaityti; prie to prisideda ir tai, kad kalba trauki ir skambi. Kadangi jau pernai Lietuwei tą knygutę iszgraibstė ir jina nebegaanama pirkti, tai cze mėgįsiu skaitytojus įwezinti į jos įtalpa.

Pirmoji dainelė „Trakjėnams“ yra pawesta. Dainius apsako, kad musu kunjgaikszcei Trakūse ilgai sėdėjo, kad ten Wytautas gimes ir mirės palikinas paminkla — murinę bažnyczią ir „jūdus“ Karajimus. Laimingi tai buwo laikai!

„Kaip musu karalei Trakūse sėdėjo,
Cze tūkart ir žinonės kaip skruzdės klibėjo;
Ogi kiek cze buta turtū ir gerybės,
Tai ir apsakyti man truksta galybės.“

Prie to viso primena dainius, kad musu kunjgaikszcei ten gywendami „lietuwiszkai meldės ir sznekejo.“ Szendien Trakūse anu grožybiu tiktai griuwenos beliko; murai tiktai riogso dėl paminklo anos laimingos gadynės, o Trakū gywentojai nebemoka „nei žodžio sawaip pasakyti;“ o tūmi dar pikeziau, kad ir aplinkeje

„tulas jau piktai padarė —
Lietuwiszką kalbą isz maldu iszwarė.“

Taigi klausia sawęs dainius, argi ne gėda kėsti aplink sawę tokią pustynę ir pragaisztj.

„O brolei Trakėnai, ar galima buti,
Kad jus sawo kalbai dūtumet pražuti?!
Argi jums nūtareziai meliaus parsidūti
Ir žmoniu jau wardą ant amžiu nustoti?!
Argi Karajimai jums gėdės nedaro,
Kad czionai tarp jusu penktą amžiu waro,
Tacziaus neužmirszo kalbės priegimtinės,
Nors toli ir senai isz sawo tėwynės?
Wisur szwiesus žmonės sawo kalba girias,
Ar ein per žemę, ar per jures irias;
Jus turit už gėdą jau sawaip sznekėti,
Jei nū grincziūs pėdą tinkas pasejėti.
Kad aukso man kalnus kas nors dawinētu,
Ir už tai tik kalbą atidūt reikētu:
Spiaucziau ant to aukso, prasmegk jisai suwis,
Man už jį brangesnis prigimtas liežuwis.“

Ar tai neyra gražei pasakyta? Kieno szirdis neyra jautri ant tokio užgawimo?

Antroji dainelė „Pro Lydės murus prawažiuojant“ turi tokį pat pamatą kaip ir tiktai ką apsakytoji. Tiktai ji nebetėip patraukia skaitytojų per tai, kad jį apsakinėjimą istorijės Lydės pilės dainius įtraukė daug paszaliniiu iszgaliiu. Wienok ir ta daina rodo stamantrumą dwasės raszytojo. Dainiui skurdu, kad Lydės pilės wieni murai beliko ir pragaiszo ju twermė, teipogi ir tai jam labai sopi, kad Lydėnai „sawo mocziutės užsigynė.“ Kaip tai įstabu, suszunka jis, kad istorijoje gentės prakilniūs wietės pirmiausei pamirszo sawo tėwus.

„Nesuprantu asz to wiso,   Tai ten kalba pirm užgeso,
Kad kur wieta tik pirmesnė,   Ar cze kalczia ne didesnė?“

Teip antai ir Wilniuje jau iszgeso musu kalba.

„O Wilnėnai, kas isz jusu —   O sawiszki kojoms mina!
Koks Lietuwai szendien labas?   Dūk, Diew, tokiu nederėtu:
Nesuprantu tu Lietuwiiu,   Mums iszgamu nebereikia!
Katrie lizdą ten gadina,   Dūk, Diew, krasztaš priperėtu
Kitu jieszko saw liežuwiu   Tokiu, katrie gerai weikia.“

Tada tai jau dainius dainija praeigi Lydės. Ten tai Waidylius sėdėjo, ir kaip su Jagėla priesz Keistutą sunirszo,
„Ant kartuwiiu galą gawo,   Ir jo wardas užsimirszo.“

Paskui Lydą Walenrodas kankino ir Jungingėnas paėmė, tūmet tai „gaiszo turtai, twino kraujas.“ Taktamiszius, Ordos waldimėras, Wytautui leidžiant, eze gyweno, teipogi ir kiti Mongolū kanai. Ir daug dar kitu atsitikiū Lyda perleido, lik Žwėdai atsigriowė j musu krasztą — tada tai ir Lydōs „murai prakiuro.“

„Ir nutilo jau eze ginklas, Stowi murai kaip paminklas
Nier eze szendien gywo kwapo, Ant Lydėnū sznekōs kapo!“ —

Det dainiui nelaimės ir mynės prieszgyniū musu, jdega dar didesnę meilę kalbōs, kurią meilę jis geidžia ir kitiems įkurti.
(Dar ne wiskas.)

Brangioji Lietuwa.

*Tewū mano žeme, Lietuwa brangioji!
Nors tu kaipo gente swiete negilioji,
Nors tu tarp smagiuju aszarose wiena,
Tikiu, jog dėl taučes wirs szwiesesne diena.*

*Norints tawo dalis szendien yr werksminga,
Ėaime praeitinės kažin kur nudingo,
Ir žalios ruteles dilgelems apejo —
Tikiu, jog dar galas tawo neatejo!*

*Tewū mano žeme, brangioji Lietuwa!
Ne daug tawo waikū — maža juju kruwa;
Nors daugel isz juju jau susilenkawo,
Po sziaudinū stogu gywoj' žodis tawo!*

*Prigimtoji žeme, brangioji Lietuwa,
Kaip senelei sako; daug pļatesne buwo.
Norints taw kaimynai grabą nor priskirti,
Asz neduosiu kalbai prigimtai numirti.*

*Prigimtoji kalba, brangus žodžei tawo!
Man prie topiszelio motyna liuliawo.
Brangus tawo žodžei nuo prastajo tewo,
Asz už tawo laimę melsiuosi prie Diewo.*

*O kaip butu sunku man kuom kitu buti,
Meilę apturejus per kraują ir krutį! . . .
Nors swetur norctu in karalius skirti,
Welycz' tarp sawuju warguose numirti! . . .*

24. gegužės 1883m.

Wewersys.

Kelione ežerū ir upiu ing Lietuvą.

Kaip tušasis skaitytojų musu žino, apie daugybę musu ežerū ir upiu yra pasakojama, jog jie ėsą atėję arba nusileidę isz debesiu ing sziōs dienōs Lietuvōs žemę. Tokios apie kelionę upiu ir ežerū pasakos, pagailėtina didei, iki szej dienai dar nesurankiotos ir nesuraszytos. Kelios juju tapē, teisybē, paminētos tufuju praszalaicziū rasztininkū, kurie tacziau nesupranta, ką ta wandeniū kelionē galētū iszreikszi. Tarp tokiū isz debesiu nusileidusiū ežerū mes cze paminēsime: Łukstą, Biržulį, Sterwą ir Parszežerį Žemaitijoj; Dusēs, Alwyto ir Wisztyczio ežerus Użgiriniame Trake (Suwałkū gubernijoje). Apie Wisztytežerį mes užraszēmē Oszkabalius szitokią pasaką: „Ežeras szitas senowėje buwēs wardu Wisztainis ir atėjęs nūg Mēlinuju mariu. Wieni sako, isz debesiu nusileidēs, kiti wēl — isz žemēs iszplaukēs. Kada jis atėjęs, nieks nežino — labai senei, o tą syk cze dar nē miesto nebuwē. Kaip jis atėjo, ilgai nebuwo žinomas jo wardas, ir wandū wis tik užē ir cypsėjo. Wieną kartą nuėjo dwi mergi ant ežero skalbtu. Jiemdwiem beskalbiant paežeryje wiskas cypsėjo. „Ale cze cypsi ir cypsi kaip wisztytis!“ isztarus wiena merga atminē jo wardą ir pati apjeko, o wandū tūjaus nustojęs užēs ir cypsėje. Apjeko ta merga dēl to, kad atminē jo wardą, kokį jis turėjo. Paskui prasidėjo cze miestas budawotis.“ Apie Biržulį pasakojama, jogei norėješ paskandinti Warnius, o tū syk tik apsiramineš, kaip atmintas buwo jo wardas.!) Tokios apie kelionę upiu ir ežerū pasakos, pagal musu isztyrinėjimus yra didei swarbios dēl praeitinēs musu giminēs. *Tos užsilikusios senowiszkos pasakos stygawoja aizski apie atėjimą ir kelionę ne pacziū wandeniū, bet wardū tu upiu ir ežerū, ing Lietuvą.* Mes szendien jau galime aizskei parodyti, kur senowėje musu tēwū tēwai gyweno, perkratinēdami wardus sawo kaimū, kašnū, upiu ir ežerū. Pirm keliu tukstancziū metū musu garbinga giminē buwo apgywenus žemes, kurios szendien jau teko įwairioms giminēms. Isz tu senowēs wietu

ateidami ing sziôs dienôs Lietuvôs žemę, musu praboczei atsigabeno drauge wardus anu žemiu wietu, kur senowėje tukstanczius amziū gywenę. Gywenimo wietos persikeitē per užplaukimą barbarū, bet wardai upiu, ezerū itt. iki szei dienai liekti tie patys, kokie pirm tukstancziū metū pirmiausioje Lietuwiū - Arėjū tēwiszkėje buwo! . . . — To dēlei kaip kožnas supranta, szitos apie kelionę wandeniū pasakos turi sawyje didę wertybę dėl apraszymo praeitinės musu gentės ir dėl wisatinio mokslo. Apraszymas ir darodymas kelio, kuriūmi Lietuwei atėjo į sziôs gadynės žemę, ir tu wietu, kur musu giminē ilgus amžius gywenus, pirmneng sziaurės link per užplaukimą barbarū prawaryta tapo, perwers auksztyn kojom wisas sziôs dienôs eiropiszkiū mokintū wyrū nūmōnes apie senowės gywentojus Eiropōs pirm užtraukimo Wokiecziu ir Słowēnū . . . To dēlei mes praszome wisus skaitytojus sawo rinkti tokias pasakas, kurios galētu sziokiu ar tokiu budu praszwesti tamsenybes praėjusio laiko.

Pirm kokiū dwideszimtpenkiu metū raszē Kundraitis (Kondratawiczē): „Dirwa dėl isztyrinėjimo Lietuwoj yra plati ir neiszsemiama, kaip marēs, o tai ne wiename dalyke. Ar tai cze tułas daıldalius (daıldaris, artistas) norēs perkelianti su pieszaļu ir mokalēliu; ar žemēs tyrējas (geologas), ar augmenū apraszējas ir ukinjkas užsigeis naudūti isz jōs widuriū; ar wēl weikalū tyrējas (istorikas) peržiurinėti jōs kapinynus, senrasztwietes (arkywus), griuwesius piliu ir bažnycziu; ar tyrējas budo ir dabo perweizdēti užsimanys daugybę gencziu, czionai gywenancziu; ar wēl dainius (poēta) užsinorēs szelptis giesme ir pasaka — wisi jie lygei cze pas mus apstingai laimēs, nors isz pradziū-pradziū ir nedasiprotētu to wiso, regēdami tokį szweļnū ir romų musu žemēs weidą“¹⁾ Mes nūg sawo pusēs pridursimi dar tik tiek, jog pradėjus isztyrinėti liekanas garbingōs musu senowės mes atrasime Lietuwoje netikėtinus, o dėl mokslo swarbius skarbus! Pragoje. Bassanius.

¹⁾ K. A. K. Rzecz o litewskich słownikach itt. Pismo zbiorowe Wilenskie, na 1862., p. 144. ²⁾ Wycieczki po Litwie, pag. 6.

Isz Lietuvôs.

Kaip yra didei isztroszkę musu brolei skaitymo lietuwiszku knygu ir raszti, galima numanyti isz to, *jogei patys tulojo walscziaus ukininkai pradeda Rusi wyresnybės praszyti daleidimo spaudinti musu knygas senowiszku budu.* Dabar dasizinojome, kad dar growui Ignatijewui ministeriu beėsant wieno walscziaus ukinikai (Wilniaus gubernijôs) padawē ant wardo to ministerio meldimā apie daleidimā spaudinimo. Bet atsakymo negawo. Dabar prie szito ministerio, growo Tolstojaus, wēlei meldimā padawē tie patys (su 200 paraszū) ir už dwieju nedēliu gawo per Wilniaus gubernatoriū atsakymā: „Jusu meldimas negaljs iszpildomas buti!“ ko dēl? — nežino. Tokj patj praszymā, neilgay trukus, padawē isz kito tolimesnio walscziaus į tą patj ministerj. Priesz ciecoriaus wainikawimā karunacijā) atsakymo dar nebuwo gawę, nors praėjo gers laikas... Už tiesā! suprasti mes negalime, kokiu priasziu dēlei nenori p. ministeris pripazinti mumis tokiā mažā teisybę, kaipo pawelyjimā musu senowēs raszmeniu musu knygosē wartoti. Mes turime sakyti, kad jeigu ir dar tiek rupinama butu apie įwedimā rusiszku raszmeniu į musu knygas, *wisas tas darbas ir rupesnis nu eis ant niekū, kadangi spaudintu rusiszkomis literomis knygu nieks neperka ir neskaito.* Wisi mokjcziaus praszalaiczii wyrai juk senei jau pripazino, *jog rusiszkomis literomis negalima raszyti lietuwiszkus žodzius* — o tai yra antra priezastis, kuriôs dēl rusiszkos raszmenys negali buti wartojamos musu knygosē. — Mes praszome ir raginame sawo brolius — kuriump musu žodzei daeis — *kad isz kožno walscziaus butu siuncziamos małdôs gromatos p. ministeriui, apie daleidimā mums spaudinti musu knygas pagal senowiszką budā.* Jei mes wisumet ēsame wierni wieszpacziui ciecoriui, tai regis turime teisybę reikalauti nūg rando (waldziôs) iszpildymo musu praszymo reikalūse dwasiszko musu apszwietimo. Jei p. ministeris negalēs iszpildyti musu praszymā, *tai meldimo gromatos gali buti siuncziamos tie-*

siog ant wardo ciecoriaus, jei tik surinkta bus 20 pasirasziusiuju wardu. Mes ir wisa Lietuwa tikimės, jog aukszeziausiasis musu ciecorius iszpildys maŃoningai troszkawimà wisòs Lietuwòs!! . . . Birsztonas.

E. Iwinskio literariszkas palikimas. Skubinamės pasidalyti su prieteleis sawo raszto ir lietuwiszkòs raszliawòs didei linksmà žinę. P. propesorius Kraucunas Marijòs pilėj atrado isz palikimo a. a. Iwinskio sekančius rankraszečius lietuwiszku:

- 1) *Žodyno lenkiszka-lietuwiszko suraszyto žodžius literu A, B, C ir S; szitas keturiu literu sueiliawimas žodžiù uzima 700 puslapiù. P. Kraucunas tikisi galēsės ir kitu literu žodžius surinkti isz to paties palikimo ir papildyti tà didės wertės žodynà.*
- 2) *Anglijonù garsaus giesmininko Miltono iszguldytà lietuwiszkai eilėmis giesmę „Rojus pragaiszintas“ (keturios giesmės) ir Jung'o „Sudo dienà“ (naktis pirmoji).*
- 3) *Nomenklaturà (wardù suraszà) coologiszka, botaniszka ir mineralogiszka.*
- 4) *Budà gydymo ligu žmoniu ir gywoliù.*
- 5) *Kaip auginti arkliaus.*
- 6) *Daugel wisokiù eiliu ir eileliu lietuwiszku isz swetimu kalbu iszwerstu ir originaliszku.*
- 7) *Dijonyzo Poszkòs keletà giesmiu.*
- 8) *Kunijo Pabriezòs lietuwiszkas prawardes (nomenklaturà) augmenu ir ligu wisokiù.*

Mes tikimės galēsę ir skaitytojams sawo „Auszròs“ suteikti nors dalelėmis tu skarbù, kuriùs amžinà minawonę tarp Lietuwiù užsipelnęs Iwinskis per wisà sawo gywenimà rinko ir globėjo dėl sawo broliù. Dūk, Wieszpatie, kad atsirastu szimtai tokiu Lietuwòs mylėtojų ir tokiu garbingu darbininkù, koksai yra buwęs a. a. Iwinskis! — Mes szirdingai welytumėme, kad tułoji mantingesnio (turtingesnio) Lietuwio ranka apsiimtu iszspaudinti czionai už rubežiaus nors kelintà rasztà nabasztininko Iwinskio. . . .

Pragoje.

J. Bs.

Jo mylista kunijaiksztis *Mikolas Ogiñskis*, galima sakyti, wadowas prie ekonomszku (gaspadoriszku) rei-

kaŭ musu kraszto, labai didelis prietelius ir geradėjas Lietuvių, kurio balsas su balsu kitų dwieju-triju ponų isz Lietuvós įtekėjo ant garbingo iszriszimo per aukszcziausiajė wyresnybę likimo teip wadinamu walnuju žmoniū, turi labai naudingą dėl musu žmoniū iszprocewojimą. Sz. at. Lauryno Iwinskio po paraszu „Naudingi perserģėjimai dėl žmoniū apsićjimūse ju su gywoleis“ proceę kunjgaiksztis rodęs buwusiam ministeriui widaus reikalų growui Ignatijewui ir prasęs jo pawelyti spaudinti tą knygeleę, žinoma musu, tai yra lotyniszkomis literomis. P. ministeris buk jam atsakęs, jogei negaljs perzengti įpatingojo „ukazo“ (aukszcziausiojo pawelyjimo). — Ģirdėti, jog kunjgaiksztis wėl norjs daryti storonę apie tai pas kitą ministerį pastojusį po growo Ignatijewo ir kad turjs dumą uždėti (įstatyti) spaustuwę dėl dwasiszku reikalų musu kraszto; rupinasi apie tai ir kiti, bet nežino kur gauti reikalingu piningū.

Sziauliū ģimnazijoje, kaip raszo lenkiszkas nedėl-rasztis „Kraj“, buwę pernai isz 523 mokintiniū 363 katalikai ir 77 žydai, o Ķauno isz 633 — katalikū tik 178, o žydū 275! Matoma, kad užsileidome žydams, o tai neiszpūla — nereikia muszti jūs kumsczia, tai nedidelis užpehnas, bet eiti ant imtiniu galwomis, mokslu, proce, tai kitoniszkas daigtas.

Kražiuose ir Kelmeje tapė atwertos dwi krikszczioniszkos gaspados dėl sumažinimo girtūklystės, kur pigei pardūdamas alus, arbata, midus, užkandos; žmonėms labai patiko, dėl togi jie met karcziamą ir ein į gaspadas. Tūse pacziūse miestūse ir Raseiniūse yra uždėti krikszczioniszki kromai, kur žmonės gal wiską gauti neeidami pas žydus.

24. d. kowo buwo wėl užsidegęs *Panewicziš* ke-liose wietose, bet greitai buwo ugnis iszgesyta. Žmonės labai nusigando, nės jie mato, jog miestas buwo ty-cziomis užkurtas.

Birziuose kasztu p. *Tiszkewicziaus* bus uždėta wai-stinyczia (ligonbutis), kuriōs rėdyba bus pawesta wals-cziaus užrėdymui (wołostnoje prawlenije).

Kaune 22. d. kowo tapė atwerta pilija (antroji wieta) wieszpatystės banko. S. R.

Swetur.

Petropile, 10. sējōs m. Petropilē ne menkai pasi-pūsē, idant priderinczei priimti jo mylistā ciecoriū Aleksandrā III. pagrižtantį isz Makswōs, apkarunawotą. Wisa Petropilē buwo iszkaiszyta žydroms karunoms, įpaczei ulyczios: Marinē (Marskaja) ir Newskas Prospekts, labiauseigi gostinnyi dwor (mainawietē). Prieangēs papūsztos raudonais audeklais, langūse pardawinycziu ir prieanksztōse parēdytose kilimais, skepetoms ir kitais pagrozīnimais iszstatyti biustai arba raszyti paweikslai ju mylistu ciecoriaus ir ciecorēnēs; kitur ant sienōs iszraszytos literos wardu ju mylistu. Wakare buwo wisur uždegtos iliuminacijos, įpaczei gražei buwo apszwiestas boksztas (koryczia) senōs admiralteistwōs. — Maskolijōs ciecorei wisūmet wainikawos Makswoje, nēs tatai tas paprotys jau nūg seno įwestas, nūg to laiko kada pasidarē Maskwōs kunįgaiksztytē. O budas karunawojimo kunįgaikszczyū buwo wartojamas dar pirmiau pagal budą rytiszkiū — pagal budą Bizantijōs ciecoriū, pradedant nūg kunįgaikszczio Władimyro szwentojo, kuriam 988 m. Bizantijōs ciecorius atsiuntē karuną arba kepurę, wadinamą paskui kepure Monomako, iki Petro didžiojo; o Petras didysis pats tapęs ciecorium įwedē Eiropōs wainikawimo budą.

Ant dienōs szwentēs karunawonēs jo mylista ciecorius dawē manipestą arba apreiskimą sawo padonams. Tasai apreiskimas gana gausei iszpila dowanojimū skoū, ciecorystēs skarbui neužmokētū mokesniū — wisu skoū dowanota 48 milijonai rubliū: 21 mil. už iszpirkimą žemēs neužmokētū, 13 mil. czjžēs, 13 mil. rubliū pagalwēs padūtkū (mokesniū). Teipogi daugums polytiszku peržengėjū iszsiųstū Sibērijon gawo walnastį pargrižti namon, arba palengwinimą. Be to dar jo mylista dawē įpatingą pawelyjimą, kurs dūd walnastį raskolnikams turēti ir taisyti saw dēl małdōs namus. Raskolnikai tatai Maskolei seno tikėjimo.

To dēl ir Lietuwei, gywenantis po Maskolijōs waldymēro, gali nusitikēti ir laukti, kad ir jiems bus su-

gražita wahybē spaudinti lietuviszkas knygas lietuviszkais rasztais, kaip jau senei buwo wartojama, o tapē uždrausta 1865 m. Ir isz tikro wisam swietui žinoma, kad Lietuwiū giminē yra rami ir darbūjasi tik artojyste ir kaimiszka uke, ir tūm niekam nedaro nei jokiōs pažeidōs ir pawojaus, o ipaczei niekūmet nerupinos ir nerupinas pakelti ranką priesz Maskoliū ar priesz Prusū waldžią. Tū kartu, kaip Lenkai turējo gausingą didūmenę prie dwarū wisokiu ponyscziu, jie pasikeldami 1863 m. įtrankē ir mažumą Lietuwiū drauge, ir už tat tapē uždrausta spaudint lietuviszkas knygas lietuviszkais rasztais. Tatai Lietuwei tapē nuplakti ir yra dar dabar plakami už kitū liauną darbą. — Tai neswietiszka intryga, kad turējo toks smarkumas priesz Lietuwius iszrodomas buti. Lenkams yra wale spaudint knygas ne tik Lenkūse, bet ir Wilniuje ir Petropilēje. — Wienok dabar yra wiltis (lukestis), kad ministeris growas Tolstojus kaipo wyrs iszmingingas weikei szitas intrygas supras ir dūs lietuviszkai kalbai tiek walnasties, kiek tur lenkiszkoji kalba. *Tik isz rasztū gali žmones žinoti, kur maisztininkai ir kur tikras redas.* Prie to jog waldžia daleidžia Žydams žydiszkas, Armēnams armēniszkas, Latwiams latwiszkas, Wokiecziams wokiszkas ir kitoms gentēms kitokias turēt saw knygas ir laikraszečius: tai ir Lietuwiams turētu priderėti ju rasztai. Ž.

Petropileje dabar yra popiežiaus nuncijuszas (paslas) Wanutellis. Kas dieną 8 adynoj nū ryto ateina į bažnycią s. Katrynōs melstis. Prie tōs bažnyciōs kłosztoriuj dominikonū apsistoja. Ankszts, su jūda cziupra, ant weido mielās. Kaip tiktai įeiną į žokrastiją isz bažnyciōs, tūjaus žmonēs pūl prie jo bucziūti rankas, tūkart jis žegnoja ir meilingai bēg nū ju sakydamas: à dieu, à dieu (su Diewu).

Wengrijoje tapē sziose dienose ipatiszka prowa laikyta. 15 Žydū buwo apskūsti, buk jie wieną krikszcioniszką mergaitę į synagogę įsiwilioje, cze papiowę, jeib kraują sawo wierōs paprocziams suwartotu, ir la-

woną nyslėpė. Prowa berods ant gało, tacziau nusu-
dyjimas dar neyra iszreiksztas.

Prancuzai taisos su Kynėzais dėl wieno zėmės
szmoto į karą stoti. Teip pat ir ant Madagaskarės
salės szale Aprikės jau pradėję wieną miestą apszaudyti.

Isz Sunderlanto, Anglijoje, raszoma, kad ten ne-
senei apie 200 kudikių iszgąstingą gałą gawę. Neku-
riame teatre buwo ant pusanthro tukstanczio kudikių su-
siėję. Ant gało monininkas pradėjęs lażybas tarp ma-
žųjų iszdalyti. Wirszuje ant galeriju ėsantiejie misly-
dami nieko negausę pradėjo umai pro duris žemyn
briautis. Per susikimszimą atsirado iszgąstingas ka-
mūlys, kursai wis didyn ėjo. Paskutiniejie per pirmuju
wirszų be liowės briowės. Tokiu budu ana daugybė ar
nuspaušta ar nutroszkinta tapė. Suzeistujų skaitlius
ėsas dar didesnis.

Albanijoje, Turkų zėmės provincijoje, yra karas
pakilęs tarp Turkų ir Albanų, kurie Turkų priskirtą
zėmės szmotą Czernagoriszkiams, sawo kaimynams, ne-
nor su gera wale atdūti. Muszis per 10 adynu trukęs.
Turkai patrotyję 250 wyrų.

Culū žėmeje, Aprikoje, turėjo Anglijonai pirm ke-
liu metų daug darbo, kol be jokiės, regis, tikrės prie-
zasties szitą murinų giminę užpūlę apweikė ir jės kara-
lių Czetewajų sugawo. Tam tarpe buwo ten kits wald-
donas įstatytas, o Czetewajus sugautas budamas mokinosi
raszyti, skaityti ir engliszkai. Jam nesenei praszius tapė
waldonystė anoje žėmėje atdūta, su tūm iszsiderėjimu,
jei jis ant sawo weikalū wieną uždabotoją kęsęs. Kaip
girdėti, dabar jau pagujęs tą užweizdą, ir wisa žėmė
sukilusi Anglijonų užziurą taisos po koju paminti.

Ir *Anglijonai* tūm tarpu siunczia penkis akrotus
į rytinės Azijės pakraszczius, akylai padabodami ant
susipainiojimū aname kampe tarp Kynū ir Prancuzū.

Sulcėmans Pasza, wyriausias užkurstytojas razba-
jystės ir iszpustyjimo Aleksandrijės Egipte pernai metą,
tapė ant smerczio prasudytas ir ant tės paciės wietės,
kur rukydams ant wisokių piktadėjyscziu paliepinus
iszdawė, pakartas.

Isz *Adeso* raszoma, kad wiename kampe Taurijõs gubernijõs žiogũ trukis nusileidõs ir labai laukus iszpustyjõs. Du bataljonu pëstininkũ gawę paliepimõ tus žiogus isznaikinti.

Lietuwiszkos knygos.

Paskutineis metais mokjti wyrai — kaip patys Lletuweĩ, teip lygei ir praszalatezei — praded wis daugyn trinstis apie musu kalba. Mokjti Wokieczei dumodami, jog musu giminẽ weikel isznyks drange su isznirimu musu kalbõs, renka dainas, pasakas itt. norẽdami musu kalbõ, budõ ir dabõ mokslui ir ateitinẽs tyrejams kalbu palikti. Iki szei dienai, reikia pripažinti, praszalatezei, ipaczei Wokiecziu mokintiejie wyrai daugiausei trisesei apie pažinti musu kalbõ; jie geriausei isztyrinẽjomusu kalbõ ir jos ipatybes. Nors, kaip isz szios dienõs darbũ numanyti galima, nẽ weik pasiseks mokslui priderincei walioti tokiõ iszsiszakojusõõ ir didelei mantinga kalbõ, kaip yra musu kalba, bet ir iki szei dienai spaudinti darbai isz lietuwiszkõs ir apie lietuwiszkõ kalbõ, yra didelẽs wertẽs ir dël tu, kurie norẽtu geriaus pažinti sawo prigimtõ kalba ir jos ipatybes, didei reikalingi ir naudingi. Atidẽdami ant tolimesnio laiko platesnõ raszõõ apie lietuwiszkas knygas mes dabar paminẽsime tik tas, kurios paskutiniu metu eilẽj spaudintos tapẽ, dumodami, jog isz skaitytoju musu atsiras tulas, kuriam žinẽ apie tas knygas gales buti reikalinga.

a) Kalbamokslai:

August Schleicher. Handbuch der litauischen Sprache. I. Grammatik; II. Lesebuch und Glossar. Prag 1856. — Prekia 12 markiũ = 6 rublei. Yra tai auksztõs wertẽs darbas ir reikalingas dël kiekwieno, kursai norẽtu musu kalbõ pažinti; gailu wien, jog iszpardũtas ir sunku yra gauti pirkt. Dr. Fr. Kurschat. Grammatik der litauischen Sprache. Halle 1876. Prekia 8 markei = 4 rublei. P. Kurszaiczio gramatika daugel wietose taiso kliandas ir dapildo anõ Schleicherio.

J. Juszka. Kalbos lietuwiszka liežuwia. Petropilẽ 1862.

Voelkel. Der Tonwandel in der litauischen Deklination. Tilsit 1883.

A. Baranowski u. H. Weber. Ostlitauische Texte, mit Einleitungen und Anmerkungen. Erstes Heft. Weimar 1882.

b) Žodynai:

Nesselmann. Wörterbuch der litauischen Sprache. Königsberg 1850.

Nesselmann. Thesaurus linguae prussicae. Berlin 1873.

Kurschat. Wörterbuch der litauischen Sprache: I Theil: Deutsch-litauisches Wörterbuch. Jena 1868 — 1874. Prekia

37 markei arba 18½ rublio; II. Theil: Littauisch-deutsches Wörterbuch. Jena 1883. Prekia 12 m. arba 6 rublei. Szita antra dalis p. Kurszaiczio žodyno turi sawyje į 19 tukstancziū lietuwiszku žodžiū — o tai dar ne wisi cze patalpiti. Szitas žodynas — yra naujusias ir szendie dar geriausias. Pilnai surinkus wisus lietuwiszku žodžius, skaitlius juju bus į kokius 40—50 tukstancziū.

(Dar ne wiskas.)

Auszros III. numerio intalpa.

- 1) Drs. S., Kalbós dalykūse (pabaiga), laiszkas 57.
- 2) Drs. S., Priczkaus Wiliaus I. įpatiszkas prisai kinimo budas, l. 60.
- 3) J. Bs., Apie senowės Lietuwós piles (2. primezgimas), l. 61.
- 4) Kundraitis, Margyris, giesmė, l. 65.
- 5) Bassianis, Musu knygos, l. 70.
- 6) Eglė, Broliams Lietuwiams, giesmė, l. 71.
- 7) P. L., Apraszymas žemės turtū (1. primezgimas), l. 72.
- 8) J. S. Kūksztis, „Lietuwós bicziulis“, l. 75.
- 9) Wewersys, Brangioji Lietuwa, giesmė, l. 78.
- 10) Bassianis, Kelionė ežerū ir upiu ing Lietuwa, l. 79.
- 11) Birsztonas, J. Bs., S. R., Isz Lietuwós, l. 81.
- 12) Ž., M., Swetur, l. 84.
- 13) Bassianis, Lietuwiszkos knygos, l. 87.

Rankraszezius ir gromatas dėl „AUSZROS“
priima
J. Mikszas Ragainėje (Ragnit Ostpreussen).

Dėl redakcijós atsiliepia J. Mikszas Ragainėje.
Spanstuwė Albano & Kibelkós Ragainėje.